

«Не маєш грошей на донати? Донать свій час»: як харківська художниця Марія Христенко поєднує творчість і волонтерство

Ірина Гнатюк

03.08.2024 | 17:10

Марія Христенко — студентка, художниця, волонтерка команди «Щезник» та медичної групи AID46. Живе і працює у Харкові. Про свої роботи, допомогу війську, воркшопи та друзів Марія розповіла «МедіаПорту». Пряма мова.

«Не маєш грошей на донати? Донать свій час»

Я проспала вторгнення. Якщо вже заснула, сплю міцно. У чатах друзі вже на мені хрест поставили, всі підірвалися о п'ятій ранку, а я не відповідала... Це не те, що було рішення залишатись [у Харкові], це не було рішення їхати. Вплинуло й те, що у мене не ноут, а персональний комп'ютер. З ним важче виїхати. Що в мене, що в мами, що в батька, а вся робота на комп'ютері. І ще у нас купа тварин. На той момент їх було п'ять, зараз чотири. Три коти й собака.

Моя мати трохи допомагала військовим ще до вторгнення, ми живемо поруч зі шпиталем. Я обмежувалась тим, що знаю, що в нас війна. А потім я зрозуміла, що я маю бути корисною. Я, наприклад, не маю грошей, щоб багато донатити, я не маю якоїсь корисної спеціальності для війська і сили, щоб туди піти, тому я маю волонтерити. Коли ти зайнятий якоюсь роботою, ти не витрачаєш час на думскролінг, вічні новини та паніку в соцмережах.

Спочатку ми з мамою ходили в Харківську ОДА, але там людей було більше, ніж роботи. Потім вирішили піти у шпиталь. Там начебто були потрібні санітарки. Була дуже смішна ситуація. Ми запитали: «Вам потрібні

санітарки? Ми поруч живемо. Можемо приходити коли завгодно, ми ось тут!» У відповідь: «Так-так, а яка у вас професія?» Ми кажемо: «Художниці». Він змінюється в обличчі і відповідає: «Нам не потрібні санітарки». Ну що ж! *(сміється)* І за іронією зараз я волонтерка у медичній команді.

Найлегше: коли ти, наприклад, не маєш грошей, щоб донатити, ти можеш донатити свій час.

Наша організація називається «Щезник», бо щезник — це міфологічна українська істота, яка може змінювати свою подобу. Сітками, які ми сплели за цей час, можна накрити один Благовіщенський собор, одну телевежу, 140 пам'ятників Тарасу Шевченку, 331 — Дзеркальний струмінь, 251 фонтан з мавпами (хоч би один закрити) і найголовніше — 112 320 піц з «Буфету». Стільки ми сплели сіток по площі!

Ми співпрацюємо зі школами, гуртожитками. Приблизно 10-15 людей — це постійна команда і, напевно, ще 20, які періодично приходять. Вона постійно змінюється. Це зрозуміло: хтось знаходить роботу, їде. Не треба щось особливого вміти, тому завжди ми раді новим людям. До нас навіть із Франції приїхав чоловік, який хотів в Україну поволонтерити. І шотландець — на шляху.

Ми збираємо гроші в [Instagram](https://www.instagram.com), по знайомих, робимо збір, купуємо матеріали. Щось люди віддавали, ми десь шукали, але перейшли на спанбонд, бо він вологу не вбирає, легкий і кольори одразу камуфляжні.

Три спогади з Липців

Я обрала той самий шлях, що і батьки-художники, та сама сфера. Але я відчуваю, що б я не обрала, будь-яку спеціальність, вони б це так само прийняли, бо вони розуміють, як важливо займатися тим, чим хочеш.

Перший час ми з друзями волонтерили майже 24/7. Потім зрозуміли, що так ми не будемо продуктивними довго. Я на початку взагалі не займалася творчістю. Вирішила, що спочатку потрібно зробити щось для виживання, потім для творчості.

Я зустріла дуже багато класних нових людей, і старих людей, яких я запросила до нас волонтерити, і заново з ними знайомилася. Це для мене дуже важливий процес, коли ти знайомишся з людиною саме під час того, що ви робите щось разом. І завдяки цьому у нас зросла дуже класна команда. Я їх всіх дуже люблю.

Були такі магічні моменти: коли ми тільки прийшли у шпиталь, там уже був хлопець з моєї академії, з яким я ніколи не спілкувалась, але зустрілись ми там. Потім туди підтягнулась дівчинка, для мене незнайома, але як виявилось, в дитинстві ми були сусідами на дачі у Липцях. Це такі ніби доленосні штуки.

Липці — місце сили. Єдиний мінус — воно занадто близько до росії. Там велике [Трав'янське] водосховище, дуже красиво... Дачу, дерев'яний будинок, збудував власноруч мій дідусь. Там була окрема кімната під його художню майстерню. У батька було мільйон інструментів, він постійно щось майстрував. Всі ці інструменти вкрали росіяни. Ще вони вкрали байдарку, на якій я з друзями плавала у водосховищі. Але вона стара, може вони десь на ній втопились. Сподіваємося.

ЕСТАМПИ
СУХА ГОЛКА 2023
-- ТРИПТИХ «СПОГАДИ»

REMEMBRANCE DRYPOINT 2023

ТРИ СПОГАДИ З ДОРОГОЇ ДЛЯ МЕНЕ МІСЦИНИ, ЯКА ЧЕРЕЗ БЛИЗКІСТЬ ДО КОРДОНУ ЗАКРИТА ДО ВІДВІДУВАНЬ.

ПЕРШИЙ ШМАТОЧОК СПОГАДІВ З БЕРЕГУ ТРАВ'ЯНСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА, ДЕ МОЄ НАЙУЛЮБЛЕНІШЕ В СВІТІ МІСЦЕ

І КУДИ ЩЕ ДОВГО БУДЕ НЕ МОЖНА ЧЕРЕЗ МІННУ НЕБЕЗПЕКУ ВІД РОСІЯН. ТАКИХ РІЧКОВИХ МІДІЙ МИ З ДРУЗЬМИ ВВАЖАЛИ ЗА СКАРБ БО МРІЯЛИ ЗНАЙТИ У НИХ ПЕРЛИ.

ДРУГИЙ СПОГАД І МОЯ УЛЮБЛЕНА КВІТКА, З БЕРЕГУ ВОДОСХОВИЩА НА РІЧЦІ ХАРКІВ, ЗАНАДТО БЛИЗЬКО ДО КОРДОНУ. НАЗИВАЄТЬСЯ МИКОЛАЙЧИКИ/ЕРІНГІУМ, БЛАКИТНИЙ ТАТАРНИК АБО ЧОРТОПОЛОХ.

ТРЕТІЙ СПОГАД - ЯЩІРКА З СУСІДСЬКИХ ЧАГАРНИКІВ

На момент деокупації 2022 року будинок встояв, але зараз туди більше не можна (у травні 2024 російська армія почала новий наступ на півночі Харківщини, Липці — під постійними обстрілами — ред.). Це дуже важливе для мене місце, до якого доклатась моя сім'я. Я нічого не будувала, але розвішувала по деревах ловців снів... Я, можливо, на пів відсотка розумію біль людей, які втратили свій будинок. Але як це додає мені розуміння, що вони відчують, так само це робить прірву між нами ще більше. Адже я втратила з цього лише дачу, яка не є необхідністю, без якої я тут в Харкові собі спокійно живу.

Мені пощастило, мій будинок цілий, сім'я жива. Я не можу сказати, що мене це не торкнулося взагалі. У мене є друзі-військові, але конкретно я в порядку. А зі стресом від життя в Харкові чудово справляються мозок і друзі поруч з тобою.

Я відчула на собі: якщо спочатку ти йдеш в якийсь блок, як у мене спрацювало, я не була емоційна на початку, я працювала, а потім йшла спати, через якийсь час з'явилося дуже багато цинічного і чорного гумору. Але це теж частина захисного механізму, коли ти рефлексуєш все, що навкруги. І це допомагає не зійти з розуму. І так само рефлексували всі свої історії з друзями, це класно допомагає. Нас доганяють всі ті емоції. Але до того часу, як вони нас догнали, в Харкові вже стало спокійніше. Тому в якомусь плані я в порядку.

Навчання, робота, амбіції

Мені залишився один семестр графічної практики Харківської художньої академії дизайну і мистецтв, де вчилася вся моя художня частина сім'ї. Мені пощастило, що загальноосвітніх предметів там дуже мало. Зараз це дистанційно. Не дуже зручно, але хто казав, що війна — це дуже зручно?!

У грудні — захист магістра. До цього захистила бакалаврський диплом. Я можу його показати, його маленьку версію. Це «Анкета друзів», де мої друзі-волонтери, з якими я проводила дуже багато часу, залишили декілька своїх історій про Харків на початку великої війни. Половина книжки порожня, щоб можна було далі дописувати історію. Ділитися цим дуже важливо, як ми з'ясували під час своїх пригод. В історіях фігурували будинки, оскільки це про Харків, а Харків — це мій дім.

ПРАЦЮЄ З ДРУКОВАНОЮ ГРАФІКОЮ.
2023 РОКУ ЗДОБУЛА ДИПЛОМ БАКАЛАВРА
З ВІДЗНАКОЮ У ХАРКІВСЬКІЙ ДЕРЖАВНІЙ
АКАДЕМІЇ ДИЗАЙНУ ТА МИСТЕЦТВ ЗА
СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ГРАФІКА», ДИПЛОМНА
РОБОТА ПРИСВЯЧЕНА ІСТОРІЯМ
ВОЛОНТЕРІВ, НАЗВА «АНКЕТА ДРУЗІВ», ЦЮ
РОБОТУ У 2023 РОЦІ ВИДАЛА
ЗАВДЯЧУЮЧИ ПРОГРАМІ КИЇВСЬКОЇ
ГАЛЕРЕЇ НЕОТОДРЬОРШ І УКРАЇНСЬКІЙ ЗІН
СПІЛЬНОТІ НЕВЕЛИКИМ НАКЛАДОМ.

З роботою мені пощастило, це моя дитяча робота мрії. Я ілюструю книжки. Тому це теж творчість. Я співпрацюю зараз з видавництвом «Асса», зробила поки що серію з трьох книжок. Це дитяча казка «Сім мішків гречаної вовни».

Фото: ACCA/Facebook

Φoto: ACCA/Facebook

Фото: ACCA/Facebook

Я зрозуміла, що якщо не займатися творчістю, мене не існує. Це не обов'язково має бути якийсь повний творчий проєкт, який матиме за собою результат. Це процес. Я обожнюю робити майстер-класи, ділитись творчістю з іншими людьми. Малювати, вигадувати. Мені подобається трофеї розписувати, головне не перетворювати це на конвеєр.

«Я ніби заново відкривала місто»

Я б сказала, Харків переродився. До вторгнення було супербагато івентів, але до вторгнення ще був COVID і івентів теж не було, не всі вони були доступні. І я якийсь час до цього була трохи асоціальна. Я не багато спілкувалася з іншими митцями. І тільки потім, коли це стало неможливо, я зрозуміла, що це моя необхідність. Але я відчула на собі, як воно поверталось назад.

На початку Харків був повністю порожнім. Але я в цілому і не виходила за свій квартал, умовно кажучи. І це починалося як нове дослідження міста. Тобто я виходжу з дому, спочатку ходила в шпиталь, потім в гості до друзів на сусідній станції метро. Я ніби заново відкривала це місто для себе. І так само заново почали проявлятися якісь культурні заходи, відкриватись галереї, концерти. І це було таке свято. Хоча була якась моральна дилема: що, ми підемо кудись тусуватися? А не весь час працювати...

Потреба у виставках є. У мене була [персональна виставка](#) в Муніципальній галереї, у підвалі муніципальної галереї. Робота має висіти сама по собі й комунікувати з глядачем. Звичайно, треба працювати й для себе, але мені важливо отримувати відгук. Творчість — це така сама комунікація. Не тільки те, що я поговорю з людиною, яка прийшла на виставку, а сама робота — це є комунікація з людиною.

Марія працює у друкованій графіці. Ескізи робіт створює на планшеті, деталі допрацьовує на комп'ютері. Перед друком переносить зображення з пластику чи металу. Для графіки використовує олійну фарбу, скипидар. Відтиски робить на папері для акварелі, який заздалегідь змочує водою.

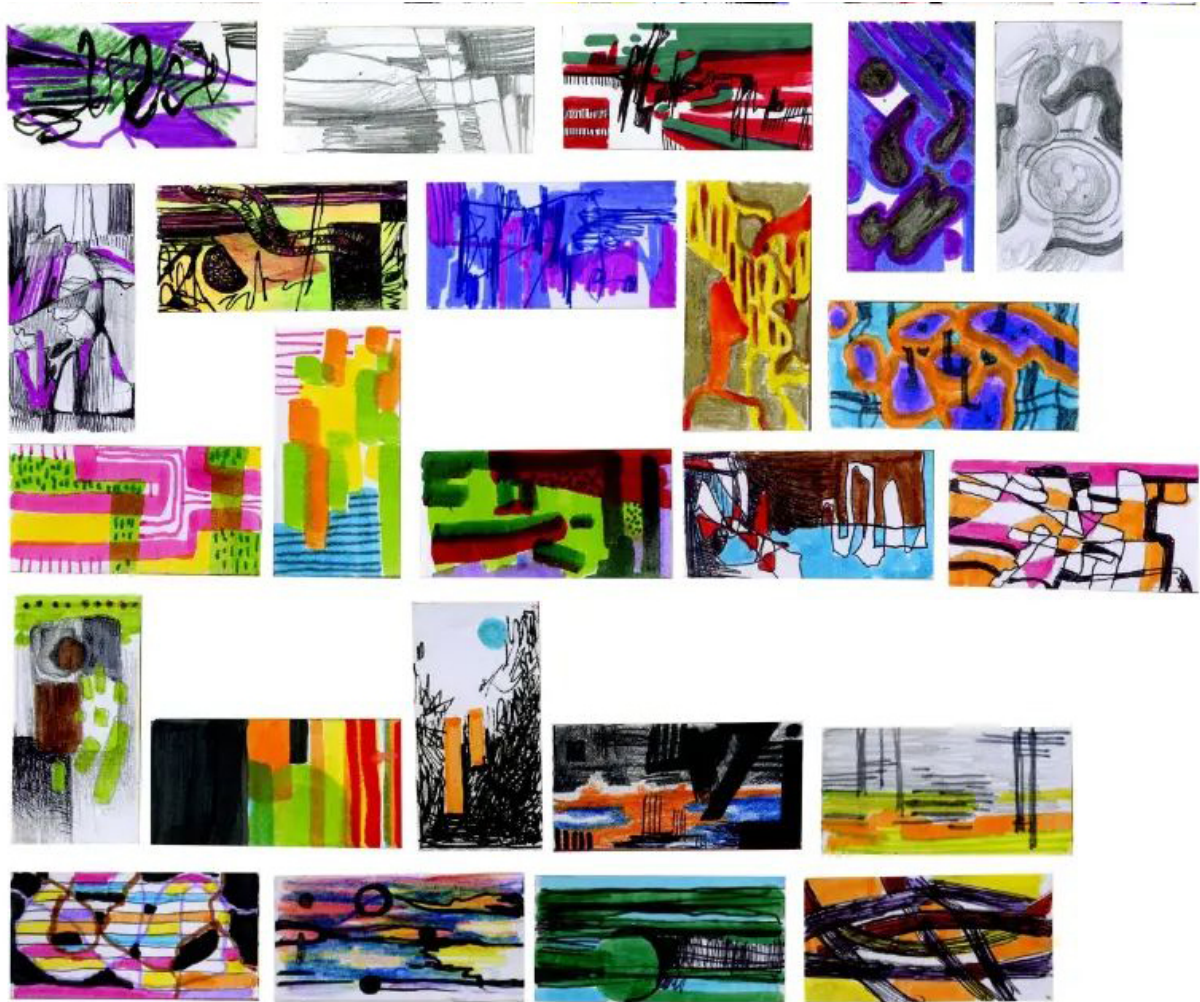
Мені просто ближче все це ручками, повністю запачкатися в фарбі, понюхати скипидару. Я люблю весь цей процес.

«Фільтри»

«Фільтри» — чи не єдиний проєкт, який пройшов великий шлях від малесеньких ескізів до виставки в Муніципалці. Почалось все цікаво: осінь 2022, друг запросив мене у Тернопіль на день народження, куди переїхав з Харкова. Дорогою туди у Києві друг дав мені таку склейку фільтрів для самокруток. Я їх не курю, а він: «Тобі треба?» Я кажу: «Треба, буду на цьому малювати».

Вирішила, що змушу себе кожен день щось на цьому малювати. Це був для мене виклик, боще до вторгнення мені було дуже некомфортно мати з

собою блокнот і малювати на публіці. А тут такий малесенький блокнотик, який можна в пенал сховати й усюди з собою легко носити. Я не мініатюрист, на такому я реалістичний пейзаж не зроблю. Я їх робила більш абстрактними, стилізувала. І це був для мене подвійний виклик, бо я не дуже люблю пейзажі. Я люблю малювати фігури людей. І не працювала до цього з абстракцією.

«Фільтри» — проєкт Марії Христенко

У процесі роботи я зрозуміла, що це треба переводити у великий формат. І так вийшов проєкт «Фільтри».

Це було дослідження. Окрім викликів особистих, це було таке дослідження: я роблю багато маленьких робіт, потім відфільтровую з них найкраще, переводжу їх у великий формат, іншу техніку, це був процес. Спочатку я думала їх робити пастеллю. У великих форматах в мене є декілька робіт пастеллю, потім зрозуміла, що мені треба повертатись до графіки друкованої. І я знайшла такий синтез між друкованою графікою, домальованим зверху олівцем і наклеєним цигарковим папером. Окрім того, що класно збігаються слова, а я це дуже люблю, це і про накладання

напівпрозорих елементів, і про фільтрування ідеї, фільтрування візуальних образів.

ЕСТАМПИ
СУХА ГОЛКА 2023
- НАТУРНИЦЯ

ЕСТАМПИ
СУХА ГОЛКА 2023
-- ЗВ'ЯЗКИ 1, 2

Роботи Марії Христенко

Це була подорож з Харкова до Тернополя і назад. У роботах є види з Тернополя, трошки Харкова, деякі дуже яскраві, бо це був такий шок: я виїхала з Харкова, виїхала в інше місце, де багато людей...

Я дуже змінилася як людина, я стала сміливішою. Після вторгнення зрозуміла, ким я хочу бути в плані творчості: я хочу стати митцем, виростити з себе митця.